

Kotimaisille vakuutusyhtiöille
ulkomaisen vakuutusyhtiön Suomessa toimivalle edustustolle

**Voimassaoloaika:
Toistaiseksi**

Lisää:

Määräys- ja ohjekokoelma kotimaisille vakuutusyhtiöille, vakuutusyhdistyksille, ulkomaisten vakuutusyhtiöiden Suomessa toimiville edustustoille (Dnro 17/002/2001) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen

OHJE RAHANPESUN JA TERRORISMIRAHOITUKSEN ESTÄMISEKSI

Vakuutusvalvontavirasto on tänään päättänyt antaa oheisen ohjeen liitettäväksi määräys- ja ohjekokoelman kohtaan 4.2.11.

Ylijohtaja

Hely Salomaa

Ylitarkastaja

Hannu Mäkelä

4.2.11. Yleistä

Rahanpesulla tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään häivyttämään tai peittämään rikoksella hankitun omaisuuden tai varojen laitton alkuperä. Varat tai omaisuus voivat olla peräisin mistä tahansa rikoksesta. Rahanpesun kohteena voivat olla esimerkiksi talousrikoksista saadut varat. Vakuutuslalla laittomien varojen alkuperä pyritään häivyttämään sijoittamalla varat henkivakuutukseen tai vahinkovakuutustoiminnassa hakemalla vakuutusturva laittomilla varoilla hankitulle omaisuudelle.

Terrorismin rahoituksella tarkoitetaan varojen antamista tai keräämistä eri tavoin suoraan tai välillisesti terroritekojen suorittamiseksi. Terrorismia voidaan rahoittaa myös laillisesti hankittavilla varoilla.

Rahanpesua ja terrorismin rahoitusta koskevissa säännöksissä on ilmoitusvelvollisille yhteisöille ja elinkeinonharjoittajille asetettu velvollisuus tunnistaa asiakas, selvittää asiakkaan tavanomaisesta poikkeavien toimien taustaa sekä ilmoittaa epäilyttävistä toimista keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle.

4.2.11.1. Voimassa olevat keskeiset säännökset

Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä (68/1998; RESL) tuli voimaan vuonna 1998. Lakia on uudistettu vuonna 2003, kun terrorismin rahoituksen estäminen lisättiin lakiin. Lakia täydentää vuonna 2003 annettu sisäasiainministeriön asetus (890/2003), jossa on yksityiskohtaisempia säännöksiä rahanpesulain mukaisten velvollisuuksien täyttämistä, muun muassa tunnistamisessa käytettävistä asiakirjoista. Rahanpesurikoksesta säädetään rikoslain 32 luvun 6 -10 §:ssä ja terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan rikoslain 34a luvun 5 §:ssä tarkoitettua toimintaa.

Suomen lainsäädäntö perustuu EU:n direktiiveihin 91/308/ETY/ ja 2001/97/EY rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen sekä FATF:n (Financial Action Task Force on Money Laundering) suosituksiin.

Ohjeeseen on koottu keskeiset periaatteet ja velvoitteet voimassa olevasta lainsäädännöstä ja 3. rahanpesun estämisestä koskevasta direktiivistä. Lisäksi ohjeessa on joitakin esimerkkitaupauksia.

4.2.11.2. Ilmoitusvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisia ovat vakuutusyhtiö, vakuutusedustaja sekä ulkomaisen vakuutusyhtiön Suomessa toimiva edustusto. Jäljempänä vakuutusyhtiöstä ja ulkomaisen vakuutusyhtiön edustustosta käytetään nimitystä yhtiö.

Ilmoitus epäilystä rahanpesusta tai terrorismin rahoituksesta tehdään keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle, joka vastaa rahanpesun torjunnasta ja terrorismirahoituksen estämisestä Suomessa. Ilmoitus ei ole luonteeltaan rikosilmoitus, vaan kyse on yhtiön havaitsemasta, alalla tavanomaisesta toiminnasta poikkeavasta liiketoimesta tai järjestelystä.

4.2.11.3. Velvoitteet (RESL:n 6 – 12 §, sisäasiainministeriön asetus 890/2003)

4.2.11.3.1. Asiakkaan tunnistaminen

Laki edellyttää, että asiakas on tunnistettava ja asiakkaan tunnistaminen on todennettava luotettavasta ja riippumattomasta, lähtökohtaisesti viranomaisen antamasta asiakirjasta. Tunnistamisen on tapahduttava ennen liikesuhteen aloittamista tai liiketoimen suorittamista. Vakuutus sopimuksen edunsaajan henkilöllisyys tulee todeta silloin, kun edunsaajan oikeus realisoituu.

Esimerkiksi seuraavat asiakkaan tunnistamiseen liittyvät seikat saattavat viitata epäilyttävään toimintaan ja edellyttää lisäselvittelyä:

- asiakkaan antamat tiedot ovat puutteellisia tai asiakkaan tunnistamiseksi pyydetty tiedot viipyvät
- vakuutushakemus tulee epätavallisen kaukaa, vaikka olisi luonnollisempaa hakea vakuutusta asuinpaikkakunnan alueelta
- asiakas ei halua antaa tavanomaisia tietoja vakuutushakemusta varten vaan antaa hyvin vähän tai tekaistuja tietoja, joiden todentaminen on vaikeaa
- asiakas toimii todennäköisesti välikätenä

4.2.11.3.2. Asiakkaan tunteminen

Tunnistamisen lisäksi yhtiön pitää tuntea asiakkaansa liiketoiminta, sen laatu ja laajuus, asiakkaansa taloudellinen asema sekä perusteet vakuutus sopimuksen tekemiselle. Näin voidaan arvioida minkälaisia vakuutus palveluja asiakas voi tarvita ja poikkeako toiminta tavanomaisesta. Asiakkaan toiminnan seuraamisen tulee yhtiössä olla jatkuvaa.

Esimerkiksi seuraavat asiakkaan tuntemiseen liittyvät seikat saattavat viitata epäilyttävään toimintaan ja edellyttää lisäselvittelyä:

- asiakas hakee vakuutuksia, jotka vaikuttavat ylittävän tämän maksukykyyn
- vakuutushakemus koskee toimintaa, joka ei ole asiakkaan tavanomaista liiketoimintaa
- vakuutusmaksu maksetaan poikkeuksellisesti etukäteen
- asiakas ottaa ison vakuutuksen ja/tai irtisanoo sen lyhyen voimassaolon jälkeen
- edunsaajilla ei näytä olevan loogista suhdetta asiakkaaseen

4.2.11.3.3. Huolellinen toiminta

Yhtiön tulee seurata asiakkaansa toimintaa huolellisesti ja pitää asiakkaansa tuntemista osana omaa riskienhallintaprosessia. Mikäli asiakkaan toiminnassa havaitaan poikkeavaa tai epäilyttävää, on harkittava onko syytä tehdä rahanpesuilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. Ennen ilmoituksen tekoa on käytettävissä olevin keinoin selvitettävä ilmoituksen aiheena olevan toiminnan tarkoitusta ja perusteita ja sitä poikkeako asiakkaan toiminta tavanomaisesta.

Asiakkaan toiminta voi poiketa tavanomaisesta esimerkiksi sen rakenteen tai suuruuden suhteen, kun järjestelyllä ei näytä olevan mitään ilmeistä taloudellista tarkoitusta tai, kun toiminta ei sovi yhteen asiakkaan taloudellisen tilanteen tai liiketoimien kanssa.

Jos asiakkaan toiminta on huolellisuusvelvollisuuden täyttämisenkin jälkeen epäilyttävää, siitä on viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle. Yhtiön ei tarvitse arvioida mistä rikoksesta mahdollisesti on kysymys tai ylittykö esitutkintakynnys.

Esimerkiksi seuraavat seikat saattavat viitata epäilyttävään toimintaan ja edellyttää lisäselvittelyä:

- luottohäiriöinen/varaton asiakas vakuuttaa arvokkaan kohteen
- asiakas on liiketoimintakiellossa tai asiakkaasta on tehty viranomaiskyselyitä
- asiakas on yritys, joka on rekisteröity tunnettuun veroparatiisiin
- yrittäjä vakuuttaa yrityksen kautta (bulvaanitoiminta)
- asiakas on erityisen kiinnostunut sopimusta tehtäessä ennenaikaisesta irtisanomisesta
- sovittujen edunsaajien muuttaminen, kun uusilla edunsaajilla ei näytä olevan loogista suhdetta asiakkaaseen
- vahinkoselvitykseen liittyvä kiireellisyys tai yhteistyöhaluttomuus
- vakuutuskohteen katoaminen tai varkaus ulkomailla tai muu epäilyttävä vahinkotapahtuma
- asiakas tekee liiketoimen, jonka seurauksena hänen varallisuutensa lisääntyy epäilyttävästi

4.2.11.3.4. Asiakastietojen säilyttäminen

Tunnistamista ja tuntemista koskevat tiedot on dokumentoitava ja asiakirjat säilytettävä, jotta jälkeenpäin on selvitettävissä miten tunnistaminen ja tunteminen on tehty sekä kuka on tehnyt tunnistamiseen liittyvät toimet.

Tunnistamisasiakirjat on arkistoitava vähintään viiden vuoden ajan liiketoimen tai asiakassuhteen päättymisestä. Epäilyttävistä tapauksista tehdyt selvitykset on myös säilytettävä viiden vuoden ajan.

4.2.11.3.5. Sisäinen ohjeistus, koulutus ja tiedottaminen

Yhtiössä tulee laatia selkeät toimintaohjeet asiakkaiden tunnistamisesta, tuntemisesta, huolellisuus- ja ilmoitusvelvollisuuden sekä arkistointivelvollisuuden noudattamisesta sekä muista rahanpesun ja terrorismirahoituksen estämiseen liittyvistä asioista. Yhtiössä tulee tiedottaa ohjeistuksesta ja huolehtia sen ajan tasalla pitämisestä. Henkilökunta on säännöllisesti koulutettava ja yhtiön tulee pitää henkilöstöstään koulutuslistaa, josta käy ilmi koulutuksen määrä ja koulutetut henkilöt. Koulutuksen ja ohjeistuksen tulee kattaa myös yhtiön asiamiehet.

Yhtiön johto on vastuussa siitä, että rahanpesun ja terrorismirahoituksen estäminen on organisoitu asianmukaisesti ja sen tulee nimittää toiminnalle vastuuhenkilö. Vastuuhenkilölle ilmoitetaan epäilyttävät ja epätavalliset toimet. Hänellä tulee olla valtuudet tehdä ilmoitus ja olla yhteydessä rahanpesun selvittelykeskukseen.

4.2.11.4. Sanktiot (RESL:n 15, 16, 16 a ja 16 b §)

Yhtiö tai sen palveluksessa oleva voidaan tuomita rangaistukseen tunnistamisvelvollisuuden rikkomisesta, mikäli tunnistamisvelvollisuutta ei täytetä tai tunnistamistietoja ei säilytetä säädetyllä tavalla.

Yhtiö tai sen palveluksessa oleva voidaan tuomita rangaistukseen rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta, jos rahanpesuilmoitus jätetään tahallaan tai huolimattomuudesta tekemättä, paljastetaan tällaisen ilmoituksen tekemisen, laiminlyödään huolellisuusvelvollisuus tai arkistointivelvollisuus.

Yhtiö tai sen palveluksessa oleva ei joudu vahingonkorvausvastuuseen asiakkaan toiminnan selvittämisestä, epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittamisesta tai sen keskeyttämisestä tai siitä

kieltäytymisestä asiakkaalle aiheutuneista taloudellisista vahingoista, jos lain vaatimiin toimenpiteisiin ryhdyttäessä on noudatettu kohtuullista huolellisuutta.

4.2.11.5. Lisätietoja

Lainsäädännön ohella tietoa henkilöstön ohjeistamiseksi ja kouluttamiseksi saa:

- Rahanpesun selvittelykeskuksen laatima Rahanpesun torjunnan parhaat käytänteet (www.rahanpesu.fi)
- Rahoitustarkastuksen standardit 2.4. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen, rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estäminen sekä 4.4b Operatiivisten riskien hallinta. (www.rahoitustarkastus.fi)
- IAIS:n (International Association of Insurance Supervisors) Guidance Paper on Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (www.iaisweb.org)
- Esimerkkejä vakuutusalaan liittyvästä rahanpesusta ja epäilyttävistä liiketoimista (www.vakuutusvalvonta.fi)
- Ilmoituslomake rahanpesuilmoitusta varten (www.rahanpesu.fi)